

BÀN VỀ MỐI QUAN HỆ PHỐI HỢP GIỮA CƠ QUAN ĐIỀU TRA VÀ VIỆN KIỂM SÁT TRONG GIAI ĐOẠN KHỞI TỐ, ĐIỀU TRA CÁC VỤ ÁN VI PHẠM QUY ĐỊNH VỀ THAM GIA GIAO THÔNG ĐƯỜNG BỘ

LÊ MINH LONG*

Tóm tắt: Trong những năm qua, để bảo đảm trật tự an toàn giao thông đường bộ, các cấp chính quyền địa phương, các cơ quan hữu quan và nhà làm luật đã thực hiện nhiều biện pháp quyết liệt, đồng bộ. Do đó, ý thức của người dân khi tham gia giao thông đã có những chuyển biến tích cực, tình hình vi phạm, tội phạm vi phạm khi tham gia giao thông đường bộ đã từng bước được kiểm soát. Tuy nhiên, số vụ, việc vi phạm khi tham gia giao thông chưa giảm nhiều, thiệt hại về người và tài sản còn cao. Để đấu tranh, phòng ngừa có hiệu quả các vi phạm và tội phạm vi phạm các quy định về tham gia giao thông đường bộ, Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát cần thiết phải có sự phối hợp chặt chẽ trong giai đoạn khởi tố, điều tra các vụ án nêu trên.

Từ khóa: An toàn giao thông đường bộ, tội Vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ, Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát

Ngày nhận bài: 06/4/2023; Biên tập xong: 10/4/2023; Duyệt đăng: 10/4/2023

ABOUT THE COORDINATION RELATIONSHIP BETWEEN THE INVESTIGATION AGENCY AND THE PROCURACY IN FILINGS OF CHARGES AND INVESTIGATING THE CASES OF VIOLATIONS OF REGULATIONS ON PARTICIPATION IN ROADWAY TRAFFIC

Abstract: Recently, authorities and legislators have taken many drastic and synchronous measures to ensure roadway traffic order and safety, so that roadway traffic participations' awareness has changed positively, violations and crimes of regulations on participation in roadway traffic has been gradually controlled. However, these cases and violations has remained in high percentage that cause much loss of life and property. In order to effectively fight and prevent these violations and crimes, the Investigation Agency and the Procuracy need to coordinate closely in filings of charges and investigating stages.

Keywords: Roadway traffic safety, crimes of Violations of regulations on participation in roadway traffic, the Investigation Agency, the Procuracy

Received: Apr 6th, 2023; **Editing completed:** Apr 10th, 2023; **Accepted for publication:** Apr 10th, 2023

1. Khái quát tình hình tai nạn giao thông đường bộ

Theo Ủy ban an toàn giao thông quốc gia, riêng năm 2022, toàn quốc xảy ra 11.457 vụ tai nạn giao thông, bị thương 7.804 người, làm chết 6.397 người, tăng 10,31% số người chết so với năm 2021.

Nguyên nhân chủ yếu dẫn đến tình trạng trên là do ý thức của người tham gia

giao thông còn chưa cao, thiếu hiểu biết pháp luật, sử dụng rượu, bia, chất kích thích mạnh, thậm chí sử dụng ma túy khi tham gia giao thông. Có thể kể đến vụ tai nạn ngày 11/6/2022 tại thành phố Hải Dương do Nghiêm Viết Minh điều khiển

** Email: leminhlongp1a@gmail.com*

Tiến sĩ, Vụ trưởng Vụ Thực hành quyền công tố và kiểm sát điều tra án trật tự xã hội (Vụ 2), Viện kiểm sát nhân dân tối cao

xe cứu thương khiến nạn nhân tử vong tại chỗ. Có trường hợp cố ý vi phạm chở quá khổ, quá tải dẫn đến gây tai nạn hậu quả đặc biệt nghiêm trọng như vụ tai nạn xảy ra ngày 03/4/2023, tại Km 03+750 đường ĐT643 thuộc thôn Phú Long, xã An Mỹ, huyện Tuy An, tỉnh Phú Yên do Hoàng Ngọc Anh, sinh năm 1991 chở đưa hầu quá tải điều khiển tự đâm vào vách núi, lật xe làm chết 04 người, bị thương 05 người, thiệt hại tài sản khoản 300.000.000 đồng. Bên cạnh đó, công tác quản lý nhà nước về việc cấp, đổi giấy phép lái xe mô tô, ô tô ở một số địa phương trong một số trường hợp còn chưa thực sự khoa học, lỏng lẻo, còn để xảy ra trường hợp có cá nhân có tiền sử đã bị bệnh tâm thần phải điều trị vẫn được cấp giấy phép lái xe, dẫn đến lái xe ô tô không làm chủ tình huống để xảy ra tai nạn gây hậu quả rất nghiêm trọng. Điển hình là vụ tai nạn giao thông xảy ra ngày 30/12/2021 tại Quốc lộ 19, thuộc địa phận liên xã Nhơn Lộc - Nhơn Khánh, thị xã An Nhơn, tỉnh Bình Định. Kết quả điều tra xác định anh Nguyễn Văn Thâu là người được cấp bằng lái xe theo quy định nhưng có tiền sử bệnh tâm thần đang điều trị và được hưởng trợ cấp xã hội đã điều khiển xe ô tô kéo theo rơ móc gây ra 15 vụ tai nạn liên hoàn làm 02 người chết, 15 người bị thương và hư hỏng 15 xe mô tô, 01 xe đạp.

2. Quan hệ phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong giải quyết vụ án về giao thông đường bộ

Để đấu tranh và phòng ngừa có hiệu quả các vi phạm và tội phạm vi phạm các quy định về tham gia giao thông đường bộ, kịp thời phát hiện, khởi tố, điều tra

và xử lý nghiêm đối với loại tội phạm nói chung, tội phạm vi phạm khi tham gia giao thông đường bộ nói riêng, lãnh đạo liên ngành tư pháp Trung ương đã ban hành các Thông tư, Thông tư liên tịch. Điển hình là Thông tư liên tịch số 01/2017/TTLT-BCA-BQP-BTC-BNN&PTNT-VKSNDTC ngày 29/12/2017 của Bộ Công an, Bộ Quốc phòng, Bộ Tài chính, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Viện kiểm sát nhân dân tối cao quy định việc tiếp nhận, giải quyết tố giác, tin báo về tội phạm, kiến nghị khởi tố. Thông tư liên tịch số 04/2018/TTLT-VKSNDTC-BCA-BQP ngày 19/10/2018 giữa Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Bộ Công an, Bộ Quốc phòng quy định về phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong việc thực hiện một số quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự. Bộ Công an đã ban hành Thông tư số 63/2020/TT-BCA quy định về quy trình điều tra, giải quyết tai nạn giao thông đường bộ của lực lượng Cảnh sát giao thông, trong đó nội dung điều chỉnh cụ thể hoạt động tổ chức tiếp nhận tin báo, xử lý ban đầu, quy định các nội dung điều tra, xác minh vụ tai nạn giao thông và điều chỉnh hoạt động phối hợp với Cơ quan điều tra và các cơ quan có thẩm quyền để bảo đảm tất cả các vụ tai nạn giao thông xảy ra phải được điều tra, giải quyết theo Hướng dẫn số 25/VKSND ngày 21/5/2021 và Hướng dẫn số 4094/VKSTC-V2 ngày 27/10/2022 hướng dẫn trách nhiệm và thẩm quyền phối hợp với lực lượng Cảnh sát giao thông, Cơ quan điều tra các cấp trong phân loại nguồn tin, thực hành quyền công tố, kiểm sát việc giải quyết các vụ án vi phạm quy định khi tham gia giao thông đường bộ. Tại các

địa phương cấp tỉnh, cấp huyện, Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát hai cấp đã quán triệt, thực hiện nghiêm túc các Thông tư liên tịch của lãnh đạo liên ngành tư pháp Trung ương, hướng dẫn của lãnh đạo Bộ Công an, Viện kiểm sát nhân dân tối cao. Nhiều địa phương đã ban hành quy chế phối hợp giữa các cơ quan nhằm tạo thuận lợi trong việc phát hiện, khởi tố, điều tra và xử lý các vụ việc, vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ.

Lực lượng Công an các cấp đã thực hiện nghiêm chế độ trực ban 24/24 giờ, ngay khi nhận được tin báo xảy ra vụ tai nạn giao thông gây hậu quả nghiêm trọng có người bị tử vong đã nhanh chóng áp dụng các biện pháp bảo vệ hiện trường, Cơ quan điều tra đã thành lập đoàn khám nghiệm đến hiện trường thực hiện việc khám nghiệm, đồng thời thông báo cho Viện kiểm sát cùng cấp biết để phân công Kiểm sát viên kiểm sát việc khám nghiệm hiện trường, khám nghiệm tử thi. Quá trình thực hiện việc khám nghiệm, Điều tra viên chủ trì khám nghiệm đã phối hợp chặt chẽ với Kiểm sát viên, lắng nghe và thực hiện các yêu cầu của Kiểm sát viên trong việc phát hiện thu thập chứng cứ, dấu vết hiện trường, dấu vết tử thi. Kiểm sát viên đã kiểm sát chặt chẽ hoạt động của các thành viên trong đoàn khám nghiệm, đảm bảo hoạt động xác minh thu thập chứng cứ trong giai đoạn xác minh ban đầu được tuân thủ đúng quy định của pháp luật. Đối với các vụ việc xảy ra trên tuyến giao thông do lực lượng Cảnh sát giao thông khám nghiệm hiện trường theo trình tự thủ tục hành chính, sau đó diễn biến phức tạp (có người bị tử vong

hoặc tài sản thiệt hại giá trị rất lớn) chuyển giải quyết theo tố tụng hình sự, các đơn vị cảnh sát giao thông đã kịp thời chuyển hồ sơ đến Viện kiểm sát cùng cấp để nghiên cứu phân loại. Đồng thời, nhanh chóng thu thập các tài liệu chứng cứ theo tố tụng hình sự, trưng cầu giám định để làm rõ nguyên nhân xảy ra vụ tai nạn giao thông và xác định lỗi của các bên tham gia giao thông. Quá trình giải quyết nếu có khó khăn, vướng mắc thì báo cáo lãnh đạo các cơ quan đã kịp thời giải quyết, tháo gỡ, đảm bảo việc kiểm tra, xác minh, khởi tố, điều tra loại án này được kịp thời, đúng pháp luật. Kết quả trong năm 2022, Cơ quan điều tra các cấp đã phân loại, quyết định khởi tố và tiến hành điều tra tổng số 4842 vụ/4783¹ bị can. Đã kết luận điều tra, đề nghị truy tố 4132 vụ/4232 bị can, Viện kiểm sát đã quyết định truy tố 4025 vụ/4122 bị can, không làm oan, hay bỏ lọt tội phạm, đảm bảo tính răn đe và phòng ngừa tội phạm, góp phần giữ gìn và ổn định tình hình an toàn giao thông đường bộ.

Bên cạnh các kết quả đạt được đáng ghi nhận như nêu trên, công tác phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát các cấp trong giai đoạn khởi tố, điều tra các vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ vẫn còn tồn tại một số hạn chế chủ yếu sau đây:

- Hoạt động khám nghiệm hiện trường, khám nghiệm tử thi và tiến hành xác minh ban đầu trong một số vụ vi phạm về tham gia giao thông gây hậu quả nghiêm trọng vẫn có nhiều thiếu sót, vi

¹ Cục Thống kê tội phạm và Công nghệ thông tin, Viện kiểm sát nhân dân tối cao

phạm, chưa có sự phối hợp chặt chẽ giữa Điều tra viên và Kiểm sát viên khi khám nghiệm. Quá trình khám nghiệm, Điều tra viên chưa tuân thủ đúng trình tự phát hiện, thu thập dấu vết vật chứng tại hiện trường, dấu vết trên các phương tiện giao thông dẫn đến các chứng cứ vật chất quan trọng chứng minh lỗi của các bên tham gia giao thông bị mất, hư hỏng hoặc không thu thập kịp thời. Đối với Kiểm sát viên khi kiểm sát việc khám nghiệm còn hời hợt, không nắm chắc diễn biến sự việc để phối hợp với Điều tra viên đề ra các yêu cầu cần thu thập chứng cứ, dấu vết liên quan đến vụ tai nạn. Việc khám nghiệm mới chỉ dừng lại ở việc khai thác những dấu vết cơ bản và phổ biến như: Dấu vết cày xước, dấu vết lốp phương tiện, dấu vết trên phương tiện và người bị nạn... Có trường hợp chưa quan tâm đúng mức đến các dấu vết truy nguyên. Một số tai nạn giao thông, sau khi khám nghiệm hiện trường không tiến hành khám dấu vết trên các phương tiện liên quan đã tạm giữ phương tiện về trụ sở Cơ quan công an. Do đó ngoài trời và Điều tra viên không tuân thủ đúng quy định về việc bảo quản dấu vết, không khám dấu vết nên dẫn đến nhiều dấu vết vật chứng bị mất và thất lạc vì thời tiết. Kiểm sát viên không kiểm sát chặt chẽ, không đồn đốc và phối hợp với Điều tra viên khắc phục vi phạm.

- Hoạt động xác minh, thu thập chứng cứ chưa được khẩn trương, kịp thời, đầy đủ và toàn diện nên một số trường hợp Điều tra viên không kịp thời lấy sinh cung người bị tai nạn. Một số vụ tai nạn giao thông có nhân chứng, người biết việc ở địa phương khác đi qua hiện trường

chứng kiến và cung cấp thông tin nhưng Điều tra viên và Kiểm sát viên không kịp thời phối hợp để lấy lời khai, dẫn đến việc họ bỏ đi nơi khác khiến nguồn chứng cứ là lời khai của họ không thu thập được.

- Trong một số vụ tai nạn giao thông, người điều khiển gây tai nạn làm nạn nhân là người ngồi sau ngã dẫn đến tử vong đã đổ lỗi do nạn nhân điều khiển để trốn tránh pháp luật. Cũng có trường hợp sau khi gây tai nạn, người phạm tội đã nhờ người khác nhận tội giúp nhưng Điều tra viên và Kiểm sát viên không kịp thời phát hiện, khẩn trương thu thập đầy đủ chứng cứ, vật chứng, không quan tâm đến chứng cứ ngoại phạm dẫn đến việc khởi tố oan sai hoặc bỏ lọt tội phạm, gây khiếu kiện phức tạp.

- Công tác trung cầu giám định không được khẩn trương kịp thời, việc thu thập vật chứng, dấu vết liên quan đến vụ tai nạn cung cấp cho cơ quan giám định không đầy đủ hoặc nội dung trung cầu giám định không rõ, dẫn đến kết quả giám định không chính xác hoặc không đầy đủ, bị kéo dài. Điều này khiến cho việc kết luận lỗi trong vụ tai nạn để xử lý gặp nhiều khó khăn, gây khiếu kiện phức tạp.

- Việc áp dụng pháp luật để xử lý đối với một số vụ vi phạm về các quy định an toàn giao thông đường bộ còn chưa nghiêm, chưa đảm bảo tính răn đe. Từ năm 2019 đến hết năm 2022, Cơ quan cảnh sát điều tra cấp tỉnh, cấp huyện đã lạm dụng việc áp dụng điểm c khoản 3 Điều 29 Bộ luật Hình sự về đình chỉ miễn trách nhiệm hình sự để ra quyết định chỉ 1587 vụ án/1352 bị can. Riêng

năm 2022 đã đình chỉ 312 vụ/291 bị can, chiếm 6.4% tổng số vụ và 6.1% số bị can đã bị khởi tố.

Những tồn tại, hạn chế trong công tác phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát các cấp trong giai đoạn khởi tố, điều tra các vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ nêu trên xuất phát từ những nguyên nhân chủ yếu sau đây:

- Do nhận thức về mối quan hệ phối hợp không đầy đủ, cùng một số hạn chế về nghiệp vụ, tinh thần trách nhiệm của một bộ phận Điều tra viên, Kiểm sát viên đã dẫn tới hiệu quả giải quyết vụ án chưa đáp ứng được yêu cầu đặt ra. Không ít trường hợp xuất phát từ hạn chế trong trao đổi, cung cấp thông tin, không thực hiện hoặc thực hiện không đầy đủ các nội dung, yêu cầu của việc điều tra, gây cản trở quá trình giải quyết vụ tai nạn giao thông đường bộ.

- Công tác phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong khởi tố, điều tra các vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ có lúc, có nơi còn chưa được quan tâm đúng mức. Việc xây dựng cơ chế và nội dung phối hợp một cách cụ thể, chặt chẽ chưa được áp dụng phổ biến nên hoạt động phối hợp không đầy đủ, đồng bộ, thống nhất, những vấn đề thiếu sót chưa được khắc phục kịp thời.

- Vai trò, trách nhiệm của lãnh đạo Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát trong chỉ đạo, điều hành hoạt động phối hợp giải quyết các vụ án còn chưa thực sự sâu sát, kịp thời. Việc chỉ đạo chưa được tiến hành bằng nhiều cách thức linh hoạt, phù hợp,

công tác phân công Điều tra viên, Kiểm sát viên trực tiếp giải quyết vụ án có tính chất nghiêm trọng, phức tạp còn nhiều bất cập.

- Công tác xây dựng các quy chế phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát các cấp còn chưa kịp thời, cơ chế ràng buộc trách nhiệm phối hợp chưa phát huy hiệu lực, hiệu quả cao. Chế độ giao ban định kỳ, công tác tổng kết, rút kinh nghiệm chưa được tiến hành thường xuyên, chưa kịp thời tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc trong quá trình thực hiện nhiệm vụ.

- Một số quy định của pháp luật liên quan đến thực hiện mối quan hệ phối hợp trong khởi tố, điều tra vụ án vi phạm quy định về giao thông đường bộ còn chưa rõ ràng, chưa được hướng dẫn kịp thời và đồng bộ. Quy định của pháp luật hình sự, tố tụng hình sự còn có những bất cập nên việc áp dụng pháp luật của Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát còn chưa chính xác, thiếu thống nhất.

3. Một số giải pháp tăng cường quan hệ phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong giải quyết vụ án về giao thông đường bộ

Trong thời gian tới, để giải quyết những khó khăn, vướng mắc nêu trên, góp phần nâng cao hơn nữa chất lượng, hiệu quả công tác phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong khởi tố, điều tra các vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp sau đây:

- Công tác phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát trong khởi tố, điều tra các vụ án hình sự nói chung

và vụ án vi phạm quy định về tham gia giao thông đường bộ cần được đặt đúng tầm, phải quy định chặt chẽ cụ thể để hai cơ quan cùng thực hiện một cách đầy đủ, đồng bộ, thống nhất, khắc phục tối đa những vấn đề thiếu sót trong công tác phối hợp trong thời gian qua. Viện kiểm sát và Cơ quan điều tra cần thống nhất thực hiện nghiêm chỉnh chủ trương của Đảng về cải cách tư pháp, tăng cường trách nhiệm công tố trong hoạt động điều tra, gắn công tố với hoạt động điều tra. Tiếp tục xây dựng, hoàn thiện cơ chế để bảo đảm phát huy hiệu quả mối quan hệ phối hợp, triển khai các nhiệm vụ để bảo đảm các yêu cầu, quyết định của Viện kiểm sát được Cơ quan điều tra thực hiện nghiêm túc.

- Mỗi Điều tra viên, Kiểm sát viên cần nâng cao ý thức trách nhiệm, tích cực trau dồi năng lực trình độ và kỹ năng áp dụng pháp luật, tăng cường phối hợp chặt chẽ với nhau và với các lực lượng khác ngay từ khi tiếp nhận nguồn tin về tội phạm và xuyên suốt quá trình giải quyết vụ án. Cần chủ động, tích cực trao đổi, nắm bắt thường xuyên, liên tục thông tin, đánh giá toàn diện các tài liệu, chứng cứ nhằm bảo đảm giải quyết vụ án kịp thời, đúng pháp luật.

- Cần nâng cao vai trò, trách nhiệm của lãnh đạo Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát để chỉ đạo, điều hành hoạt động phối hợp sâu sát hơn, kịp thời hơn. Việc chỉ đạo phải được tiến hành bằng nhiều cách thức để nắm bắt đầy đủ, cụ thể những khó khăn, vướng mắc phát sinh, từ đó có đường lối chỉ đạo kịp thời, đúng pháp luật. Nâng cao trách nhiệm của lãnh đạo

hai cơ quan trong việc phân công Điều tra viên, Kiểm sát viên có kinh nghiệm, năng lực và ý thức phối hợp tốt trực tiếp giải quyết vụ án có tính chất nghiêm trọng, phức tạp.

- Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát các cấp cần tích cực xây dựng các quy chế, quy định hoặc cơ chế khác để phối hợp chặt chẽ trong quá trình giải quyết. Việc phối hợp phải mang tính thường xuyên, liên tục, có tính ràng buộc trách nhiệm thực hiện từ lãnh đạo cho đến Kiểm sát viên, Điều tra viên. Tiếp tục thực hiện tốt chế độ giao ban định kỳ, tăng cường công tác tổng kết, rút kinh nghiệm; kịp thời bàn bạc, thống nhất tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc trong quá trình phối hợp thực hiện nhiệm vụ, đẩy nhanh tiến độ giải quyết các vụ án; thực hiện kế hoạch kiểm tra liên ngành việc thực hiện quy chế phối hợp tại các đơn vị còn nhiều sai phạm, thiếu sót trong quá trình điều tra.

- Các cơ quan có thẩm quyền cần tiếp tục nghiên cứu hoàn thiện những quy định của pháp luật còn đang bất cập vướng mắc. Việc sửa đổi, bổ sung cần tập trung vào nâng cao chất lượng hệ thống quy phạm liên ngành điều chỉnh mối quan hệ phối hợp giữa Cơ quan điều tra và Viện kiểm sát. Bên cạnh đó, cần rà soát để kịp thời khắc phục, ban hành hướng dẫn về tiến hành các biện pháp thu thập chứng cứ, hướng dẫn áp dụng đình chỉ miễn trách nhiệm hình sự nhằm tạo thuận lợi, bảo đảm tính thống nhất, công bằng trong áp dụng thực tiễn góp phần kiểm chế, giảm tải sự gia tăng các vụ việc tai nạn giao thông trên cả nước./.